

Demokratiarakenteen kehittämisprojektin tulokset

Aluehallitus 7.10.2024

Aluevaltuusto 28.10.2024

Strateginen ohjaus ja järjestäminen, hallinto

Sisällysluettelo

1	Demokratiarakenteen kehittämisprojektin tausta ja vaiheet	2
1.1	Demokraattisen päätöksenteon kysely Pirhan luottamushenkilöille.....	2
1.2	Projektin eteneminen vuonna 2024	3
1.2.1	Luottamushenkilöiden työpajat keväällä 2024	4
1.2.2	Viranhaltijoiden osallistuminen ja syksyn työpajatyöskentely.....	5
2	Tulokset: Hallintosäätömuutokset	6
2.1	Aluevaltuuston päätöksenteko.....	6
2.1.1	Päätösvalta strategiaan ohjelmiin	6
2.1.2	Päätösvalta valiokuntaohjelmaan.....	6
2.2	Valiokuntien rakenne	7
2.2.1	Valiokuntien määrä	7
2.2.2	Valiokuntien jäsenistö	7
2.3	Aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajien tehtäväkuvat	8
3	Tulokset: Toiminnalliset kehittämissuositukset.....	9
3.1.1	Täydennetään valiokuntien puheenjohtajakollegiota.....	9
3.1.2	Vahvistetaan aluevaltuutettujen mahdollisuuksia osallistua strategisten ohjelmien valmisteluun.....	9
3.1.3	Tuetaan jaostojen keskinäistä ja jaostojen ja aluehallituksen välistä vuorovaikutusta	10
4	Työskentelyn jatko	10

1 Demokratiarakenteen kehittämisprojektin tausta ja vaiheet

Demokratiarakenteen kehittämisprojekti on Pirkanmaan hyvinvointialueella vuonna 2024 toteutettu kokonaisuus, jonka tavoitteena on ollut:

- parantaa hyvinvointialueen demokraattisen päätöksenteon toimivuutta ja tehokkuutta,
- selkeyttää toimielinten tehtäviä, vastuita ja asemaa osana päätöksenteon kokonaisuutta ja
- parantaa hyvinvointialueen luottamushenkilöiden päättäjäkokemusta.

Projekti kytkeytyy strategian toimeenpano-ohjelman tavoitteeseen ”Poliittisen päätöksenteon malli on selkeä ja hallintomalli tukee tehokasta päätöksentekoa”. Tavoite on kirjattu myös Pirhan Uudistuvan hallinnon ja päätöksenteon ohjelmaan, jonka yhdeksi toimenpiteeksi määriteltiin demokraattisen päätöksentekojärjestelmän tarkastelu.

Demokratiarakenteen kehittämisprojekti on toteutettu tiiviissä yhteistyössä hyvinvointialueen luottamushenkilöiden kanssa. Toteutusta ovat ohjanneet Pirhan hallinnon toimialue sekä ohjausryhmä, johon on kuulunut poliittisia luottamushenkilöitä sekä viranhaltijajohtoa.

1.1 Demokraattisen päätöksenteon kysely Pirhan luottamushenkilöille

Pirhan demokraattisen päätöksenteon rakenteen (toimielinrakenne ja sitä määrittävät tai täydentävät säännöt ja yhteistyöverkostot) kehittäminen alkoi marras-joulukuussa 2023 toteutetusta Demokraattisen päätöksenteon kyselystä.

Luottamushenkilöille suunnatun kyselyn tavoitteena oli arvioida:

- Pirhan demokraattisen päätöksentekorakenteen toimivuutta kokonaisuutena ja toimielimittäin,
- päätöksentekoon liittyvien vastuiden ja tehtävien jakautumista toimielinten välillä,
- luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välistä vuorovaikutusta
- hyvinvointialueen luottamushenkilöiden päättäjäkokemusta

- kehittämistarpeita ja keinoja, joiden avulla edellä mainittuja kokonaisuuksia on mahdollista kehittää tulevaisuudessa.

Laajaan kyselyyn vastasi 78 Pirhan poliittista luottamushenkilöä. Heistä 50 oli aluevaltuutettuja, mikä tarkoittaa, että 63 % valtuutetuista vastasi kyselyyn. Kyselyn erinomainen vastausprosentti sekä analyttiset vastaukset osoittivat luottamushenkilöiden olevan motivoituneita etsimään ratkaisuja päätöksenteon ja sitä ohjaavien rakenteiden kehittämiseksi.

Vastausten perusteella Pirhan toimielinrakenne näyttäytyi ainakin osin jäsentymättömänä suurelle osalle poliittisia luottamushenkilöitä. Tunnistetut kehitystarpeet olivat sekä rakenteellisia että toiminnallisia, ja kohdistuivat useisiin päätöksenteon osa-alueisiin. Erityisesti vastauksissa korostuivat toive aluevaltuuston aseman vahvistamisesta hyvinvointialueen toimintaa ja päätöksentekoa ohjaavana toimielimenä, ja toive valiokuntien rakenteen, valiokuntien ja aluevaltuuston välisen suhteen ja työtapojen selkeyttämisestä.

1.2 Projektin eteneminen vuonna 2024

Demokraattisen päätöksenteon kyselyn tulokset käsiteltiin Pirhan aluehallituksessa 11.3.2024, minkä lisäksi tuloksista järjestettiin kaksi kaikille luottamushenkilöille avointa infotilaisuutta. Aluehallitus myös käynnisti Demokratiarakenteen kehittämisprojektin kokouksessaan 11.3.2024 ja nimitti projektin ohjausryhmän luottamushenkilöjäsenet. Ohjausryhmään kuuluivat:

- Jari Andersson (KOK), puheenjohtaja
- Roope Lehto (SDP), varapuheenjohtaja
- Kari-Matti Hiltunen (KOK)
- Johanna Loukaskorpi (SDP)
- Sami Kymäläinen (PS)
- Milka Hanhela (VAS)
- Iiris Suomela (VIHR)
- Petra Schulze-Steinen (KESK)
- Sirpa Pursiainen-Hautala (KD)
- Marina Erhola, hyvinvointialuejohtaja
- Juhani Sand, konsernipalvelujohtaja
- Vuokko Ylinen, hallintojohtaja

- Jari Mäkäläinen, projektisuunnittelija, asiantuntijasihteeri
- Susanna Segerman, johdon assistentti, tekninen sihteeri

Projektin ohjaus- ja valmisteluryhmät järjestäytyivät ja aloittivat toimintansa pian aluehallituksen päätöksen jälkeen maaliskuussa 2024. Valmisteluryhmä koostui demokraattisen päätöksenteon parissa työskentelevistä viranhaltijoista ja työntekijöistä.

1.2.1 Luottamushenkilöiden työpajat keväällä 2024

Keväällä 2024 projektissa toteutettiin viisi luottamushenkilöiden työpajaa (10.–19.4.). Työpajojen tavoitteena oli syventää ymmärrystä Demokraattisen päätöksenteon kyselyssä havaituista muutostarpeista ja hahmotella vaihtoehtoisia muutosten suuntia. Jokaisessa tilaisuudessa (noin 3 h) keskityttiin yhteen Demokraattisen päätöksenteon kyselyn tulosten pohjalta valittuun teemaan. Viiteen työpajaan osallistui yhteensä 60 luottamushenkilöä.

Kevään työpajojen teemat olivat:

- Työpaja 1: Aluevaltuuston ja aluehallituksen päätösvalta-, vastuu- ja tehtävärajojen tarkastelu
- Työpaja 2: Valiokuntamalliin liittyvät rakenteelliset muutokset ja valiokuntien vaikuttavuuden vahvistaminen
- Työpaja 3: Jaostojen aseman selkeyttäminen ja suhde aluehallituksen toimintaan ja päätöksentekoon
- Työpaja 4: Aluehallituksen puheenjohtajan tehtävänkuvaaan liittyvien muutostarpeiden arviointi
- Työpaja 5: Pirhan luottamushenkilöiden päättäjäkokemuksen parantaminen

Työpajojen tuloksista kirjoitettiin erillinen yhteenvetoraportti, joka toimitettiin projektin ohjausryhmälle ja kaikille työpajojen osallistujille toukokuussa. Ohjausryhmä kokoontui 31.5. käsittelemään kevään työpajojen tuloksia. Ryhmän linjausten mukaisesti työskentelyssä keskityttiin tarkastelemaan etenkin seuraavia näkökulmia:

- Aluevaltuuston aseman ja roolin vahvistaminen
- Aluevaltuuston ja valiokuntien yhteistyön tiivistämisen mahdollisuudet
- Valiokuntien määrä, jäsenmäärät ja tehtävät
- Aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajien tehtävänkuvien mahdolliset muutokset
- Toimielinten välisen tiedonkulun kehittäminen
- Aluevaltuustoryhmästä eroamisen vaikutukset
- Jaostojen toiminnan tarkastelu erityisesti aluehallituksen ja jaostojen yhteistyön näkökulmasta

Vastuu linjausten konkretisoimisesta muutosesityksiksi oli projektin valmisteluryhmällä.

1.2.2 Viranhaltijoiden osallistuminen ja syksyn työpajatyöskentely

Luottamushenkilöiden laajan osallistumisen lisäksi projektissa on kerätty Pirhan johtavien viranhaltijoiden näkemyksiä demokraattisen päätöksenteon kehittämisestä. Hyvinvointialueen laajennetulle johtoryhmälle avattiin kesäkuussa vastattavaksi kysely siitä, miten Pirhan demokraattisen päätöksenteon rakenteita ja toimintatapoja tulee kehittää. Kyselyyn vastasi 17 henkilöä, joiden vastauksissa nousi esiin suurelta osin samoja teemoja kuin aiemmassa luottamushenkilöiden kyselyssä.

Kysely pohjusti 16.8.2024 järjestettyä laajennetun johtoryhmän työpajaa. Siinä johtoryhmän jäsenet arvioivat valmisteluryhmän tuottamien muutosehdotusten toteutuskelpoisuutta ja vaikutuksia. Lisäksi tavoitteena oli parantaa ja täydentää olemassa olevia ehdotuksia ja/tai ideoida kokonaan uusia, vaihtoehtoisia, ratkaisuja.

Viranhaltijoiden työpajassa tarkennetut muutosehdotukset lähetettiin käsiteltäväksi projektin ohjausryhmän työpajaan 27.8. Yhteensä työpajaan tuotiin 17 vaihtoehtoista muutosehdotusta, jotka oli jaettu teemoihin ohjausryhmän 31.5. tekemien linjausten perusteella. Osa ehdotuksista tuki toisiaan, loput olivat vaihtoehtoja toisilleen.

Ohjausryhmän tehtävänä oli valita toteutettavaksi esitettävät ehdotukset eli ne vaihtoehdot, jotka etenevät hallintosääntökirjauksina tai muina toiminnallisina suosituksina aluevaltuuston hyväksyttäväksi 28.10.2024. Ohjausryhmä teki osan linjauksista 31.8. ja loput kokouksessaan 23.9. Linjauksia on käsitelty myös aluevaltuustoryhmien puheenjohtajien puheenjohtajakollegiossa 4.10.

Kaikki ohjausryhmän enemmistön kannattamat, ja täten aluevaltuuston päätöksentekoon siirtämät ehdotukset on kuvattu seuraavissa luvuissa. Hallintosääntökirjauksiksi muotoillut muutokset esitetään 28.10. aluevaltuuston kokouksessa myös erillisessä tiedostossa.

2 Tulokset: Hallintosääntömuutokset

Projektin myötä Pirkanmaan hyvinvointialueen hallintosääntöön esitetään useita muutoksia. Tässä yhteydessä muutokset on kuvattu teemoiteltuna omiksi kokonaisuuksikseen. Kohdat, joihin muutokset hallintosäännössä vaikuttavat, on täsmennetty aluevaltuuston päätettäväksi tuotavassa hallintosääntöluonnoksessa.

2.1 Aluevaltuuston päätöksenteko

Demokratiarakenteen kehittämisprojektin tuloksena aluevaltuuston päätösvaltaa vahvistetaan kahdella hallintosääntömuutoksella.

2.1.1 Päätösvalta strategisiin ohjelmiin

Ensimmäiseksi, aluevaltuustolle esitetään muutosta, jonka mukaan aluevaltuuston päätösvaltaa lisätään siten, että aluevaltuusto päättää jatkossa kaikista hyvinvointialuestrategiaan perustuvista strategisista ohjelmista.

Ratkaisun myötä aluevaltuuston päätettäväksi siirtyvät esimerkiksi toimitilaohjelma ja asiakaskokemuksen ja osallistumisen ohjelma, mahdolliset uudet strategiset ohjelmat sekä olemassa olevien ohjelmien päivittäminen. Strategisten ohjelmien toimeenpanoa voivat tukea toimintaohjelmat tai suunnitelmat, joiden päätösvalta on edelleen aluehallituksella. Aluehallitus lähettää strategiset ohjelmat aluevaltuuston käsittelyyn.

2.1.2 Päätösvalta valiokuntaohjelmaan

Toiseksi, aluevaltuustolle esitetään hallintosääntömuutosta, jonka mukaan aluevaltuusto päättää jatkossa valiokuntaohjelmasta.

Valiokuntaohjelma on valtuustokausittain laadittava asiakirja, jossa kuvataan valiokuntien tehtäväalueet ja vastuut, valtuuston ja valiokuntien vuorovaikutuksen tavat sekä valiokuntien toiminnan periaatteet.

Valiokuntaohjelman kautta valtuusto ohjaa pitkäjänteisesti valiokuntien toimintaa.

2.2 Valiokuntien rakenne

Aluevaltuuston alaisuudessa toimivat Pirkanmaan hyvinvointialueella valiokunnat. Valiokuntien rakenteeseen esitetään kolmea muutosta, jotka kirjataan hallintosääntöön.

2.2.1 Valiokuntien määrä

Aluevaltuustolle esitetään hallintosääntömuutosta, jonka mukaan aluevaltuustolla on jatkossa kolme valiokuntaa.

Demokratiarakenteen kehittämisprojektissa valmistellun pohjaesityksen mukaan kolme valiokuntaa rakentuisivat niin sanotun hybridimallin mukaisesti. Hybridimallilla tarkoitetaan tässä yhteydessä rakennetta, joka koostuu kahdesta elämänkaarivaliokunnasta ja yhdestä temaattisesta valiokunnasta.

Elämänkaarivaliokunnat kytkeytyvät asukkaiden iän perusteella jaoteltuihin palvelukokonaisuuksiin. Temaattinen valiokunta puolestaan käsittelee asioita, jotka koskettavat kaikkia ikäryhmiä ja/tai koko hyvinvointialueen organisaatiota tai suurta osaa siitä. Valmisteluryhmän pohjaehdotuksessa valiokuntia olisivat:

- lasten, nuorten, perheiden ja työikäisten valiokunta
- ikäihmisten ja vammaisten valiokunta
- strategia-, tulevaisuus- ja turvallisuusvaliokunta.

Valtuusto päättää valiokuntien nimet ja tehtäväalueet valiokuntaohjelmassa.

Valiokuntien nimiä ja tehtäviä ei kirjata hallintosääntöön.

2.2.2 Valiokuntien jäsenistö

Valiokuntien jäsenistöön liittyy kaksi hallintosääntömuutosta.

Niistä ensimmäisenä aluevaltuustolle esitetään, että valiokuntakohtaisia jäsenmääriä vähennetään 21 jäsenestä 15 jäseneseen.

Lisäksi aluevaltuustolle esitetään hallintosääntömuutosta, jonka mukaan valiokuntiin nimetään vain aluevaltuutettuja tai varavaltuutettuja.

2.3 Aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajien tehtävänkuvat

Aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajien tehtäviin liittyen aluevaltuustolle esitetään hallintosääntömuutosta, jonka mukaan aluevaltuusto voi päättää aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajan tehtävien hoitamisesta osaaikaisesti tai päätoimisesti.

Aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajat ovat toimineet Pirkanmaan hyvinvointialueella tehtävässään luottamustoimisesti ilman määriteltyä työaikaa. Luottamustoimisille puheenjohtajille on maksettu hyvinvointialueen palkkiosäännössä määritelty vuosipalkkio ja kokouspalkkioita.

Uusi kirjaus mahdollistaa puheenjohtajien tehtävän muuttamisen osa- tai kokoaikaiseksi, jolloin tehtävän hoitamisesta maksetaan työaikaan sidottua palkkaa.

3 Tulokset: Toiminnalliset kehittämissuosituks

Demokratiarakenteen kehittämisprojektin aikana on noussut esiin monia toiminnallisia kehittämistarpeita ja muutosehdotuksia, jotka eivät edellytä hyvinvointialueen hallintosäännön muuttamista. Esimerkiksi toiveet hyvinvointialueen strategian selkeyttämisestä ja keskeisten tavoitteiden täsmentämisestä, ja toiveet luottamushenkilöiden perehdyttämiseen liittyen otetaan huomioon uuden hyvinvointialuestrategian ja luottamushenkilöiden perehdytys- ja koulutuskokonaisuuksien valmistelussa.

Tässä luvussa nostetaan lisäksi esiin sellaisia toiminnallisia kehittämissuosituksia, jotka liittyvät hyvinvointialueen luottamushenkilöiden tai toimielinten toimintaedellytyksiin.

3.1.1 Täydennetään valiokuntien puheenjohtajakollegiota

Valiokuntien puheenjohtajakollegio koostuu valiokuntien puheenjohtajista ja varapuheenjohtajista sekä aluehallituksen ja aluevaltuuston puheenjohtajasta. Kollegion puheenjohtajana toimii aluevaltuuston puheenjohtaja. Kollegion tehtävänä on yhteensovittaa poliittisessa valiokuntavalmistelussa ja päätöksentekoeleimissä tapahtuvaa asioiden käsittelyä.

Demokratiarakenteen kehittämisprojektissa esitetään, että puheenjohtajakollegioon voisivat jatkossa osallistua myös aluevaltuuston varapuheenjohtajat ja valiokuntien vastuuviranhaltijat.

Muutos vahvistaisi valtuuston ja valiokuntien yhteyttä sekä tukisi osaltaan valiokuntatyön ennakoitavuutta ja strategisten asioiden käsittelyä valiokunnissa.

3.1.2 Vahvistetaan aluevaltuutettujen mahdollisuuksia osallistua strategisten ohjelmien valmisteluun

Luottamushenkilöt ovat pitäneet Demokratiarakenteen kehittämisprojektin aikana esillä valtuutettujen mahdollisuuksia osallistua Pirhan strategisten ohjelmien valmisteluun.

Demokratiarakenteen kehittämisprojektissa suositellaan, että valtuutetuille järjestetään myös jatkossa valtuustoseminaareja hyvinvointialueen toiminnan ja

päätöksenteon kannalta tärkeistä asiakokonaisuuksista. Lisäksi valtuutettujen mahdollisuuksia ottaa kantaa strategisten ohjelmien valmisteluun vahvistetaan valiokuntien jäsenistöön liittyvillä rakenteellisilla muutoksilla sekä laajemmin valiokuntien ja valtuuston yhteyttä tiivistävillä rakenteellisilla ja toiminnallisilla uudistuksilla (esim. valiokuntaohjelma).

3.1.3 Tuetaan jaostojen keskinäistä ja jaostojen ja aluehallituksen välistä vuorovaikutusta

Projektin aikana osa luottamushenkilöistä toivoi jaostojen keskinäisen sekä jaostojen ja aluehallituksen välisen tiedonkulun parantamista.

Projektin tuloksena suositellaan, että jaostoille järjestetään tarpeen mukaan yhteisiä koulutus-, kehittämis- tai perehdytystilaisuuksia. Yhteistilaisuuksia järjestetään asiakokonaisuuksista, jotka koskettavat useampien jaostojen tehtäviä tai muutoin tukevat niiden jäsenten toimintaa. Samoilla periaatteilla voidaan järjestää jaostojen ja aluehallituksen yhteisiä tilaisuuksia.

Lisäksi projektin tuloksena suositellaan, että aluehallituksen puheenjohtajan vetämän jaostojen puheenjohtajien verkoston työskentelyä systematisoidaan. Verkoston toiminnan käytännön järjestelyihin tarjotaan tarvittaessa viranhaltija- tai työntekijätukea.

4 Työskentelyn jatko

Demokratiarakenteen kehittämisprojektin tulokset viedään aluevaltuuston hyväksyttäväksi 28.10.2024. Uudet hallintosääntökirjaukset tulevat voimaan erillisessä materiaalissa kuvatulla tavalla.

Valiokuntaohjelman suunnittelu jatkuu projektissa kerätyn kattavan aineiston ja linjausten pohjalta. Ohjelma tuodaan valtuuston päätöksentekoon alkuvuonna 2025. Demokratiarakenteen kehittämisprojektin ohjausryhmä antaa näkemyksensä valmisteluvaiheessa ennen ohjelman viemistä päätöksentekoon.

Demokratiarakenteen kehittämisprojektista kirjoitetaan loppuraportti, joka julkaistaan myös kuluvalle valtuustokaudella.

